

Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Шифр та назва спеціальності

101 – Екологія

Інститут

ННІ Економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу

Освітня програма

Інженерна екологія

Кафедра

Економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова); Обов'язкова

Семестр

7

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Верюгіна Вікторія Юріївна

Viktoriya.Veryutina@khp.edu.ua

Старший викладач кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин

Досвід роботи – більше 20 років. Автор понад 60 наукових та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Економіка підприємства», «Економіка природокористування», «Інноваційне підприємництво та управління стартап проектами», «Організація виробництва, менеджмент та управління стартап проектами», «Організація, менеджмент виробництва та управління стартап проектами», «Менеджмент харчових підприємств з основами підприємництва», «Організація виробництва та маркетинг»

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна «Економіка природокористування» розглядає теоретико-методологічні засади економіки довкілля та природних ресурсів як науки, сутність та складові економічного механізму природокористування, розкрито зміст та завдання стимулювання раціонального природокористування, охарактеризовано систему фінансування природоохоронної діяльності.

Мета та цілі дисципліни

Формування знань студентів у галузі управління раціональним використанням природних ресурсів і охорони навколишнього середовища, соціально-економічних аспектів природокористування та природоохоронного законодавства, надбання практичних навичок в економічній оцінці природних ресурсів, ефективності впровадження природоохоронних заходів та оцінці економічного збитку,

що утворюється внаслідок забруднення довкілля; формування у студентів наукового світогляду і здатності до економічного мислення.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Реферат. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

СК -3 Розуміння основних теоретичних положень, концепцій та принципів математичних та соціально-економічних наук.

Результати навчання

РН-2 Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредитів ECTS): лекції – 16 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 58 год;

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: "Правознавство", "Оцінка впливу на довкілля та стратегічна екологічна оцінка", "Організація та управління в природоохоронній діяльності".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться з використанням інформаційних технологій. На практичних заняттях використовується проєктний підхід до навчання, ігрові методи, передбачає розгляд проблемних ситуацій у процесі вивчення навчального матеріалу. Навчальні матеріали доступні здобувачам вищої освіти в електронному репозиторії Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (eNTUKhPIIR), на електронних ресурсах кафедри та в Teams.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Економіка природокористування як наука. Поняття про природокористування.

Предмет, завдання та функції курсу «Економіка природокористування». Природокористування як форма взаємодії виробництва та навколишнього середовища. Принципи та види природокористування в умовах ринкових відносин.

Тема 2. Природні ресурси і їх економічна оцінка.

Природні ресурси як фактор соціально-економічного розвитку та складова національного багатства. Необхідність та сутність економічної оцінки природних ресурсів, її об'єкти та критерії. Методичні підходи до оцінювання природних ресурсів. Особливості економічної оцінки різних природних ресурсів.

Тема 3. Управління природокористування і охороною довкілля.

Інституціональний механізм управління природокористуванням. Функції, права та повноваження управлінських структур у сфері природокористування. Регіональні проблеми організації і управління використанням природних ресурсів і охороною довкілля.

Тема 4. Економічна оцінка впливу людини на довкілля.

Сутність економічного збитку від забруднення та деградації навколишнього природного середовища. Методичні засади оцінки економічного збитку від забруднення довкілля. Особливості оцінки та запобігання економічних збитків в окремих секторах природно-ресурсної сфери.

Тема 5. Економічна ефективність охорони довкілля.

Поняття і зміст ефективності. Вибір інструментарію розрахунку еколого-економічної ефективності. Показники еколого-економічної ефективності.

Тема 6. Економічний механізм раціонального природокористування.

Економічний механізм і еколого-економічні інструменти. Еколого-економічні інструменти: принципи формування і механізми дії. Форми еколого-економічних інструментів. Ринкові механізми регулювання природокористування. Ефективність економічного механізму екологічного регулювання.

Тема 7. Екологічний менеджмент.

Державне управління природокористуванням в Україні. Екологічний менеджмент на підприємстві. Впровадження системи екологічного менеджменту на підприємстві

Тема 8. Екологічний маркетинг.

Концепція екологічного маркетингу. Екологічні потреби. Екологічні товари. Стимулювання екологічного попиту.

Тема 9. Екологічний облік, аудит і страхування на підприємстві.

Загальні вимоги до системи екологічного обліку на підприємстві. Екологічний облік і реформування традиційної системи обліку на підприємстві. Екологічний аудит і міжнародні стандарти. Екологічне страхування та його особливості.

Тема 10. Екологізація економіки

Поняття та оцінка рівня екологізації економіки. Механізми екологізації економіки. Управління процесами екологізації.

Тема 11. Сталій розвиток та принципи його реалізації.

Зміст поняття стійкого розвитку Підходи до розуміння поняття стійкого розвитку. Напрями та інструментарій розв'язання проблем стійкого розвитку. Показники та індикатори стійкого розвитку.

Тема 12. Міжнародне співробітництво в галузі охорони довкілля.

Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля. Інституціональна база реалізації екологічних та природно-ресурсних глобальних стратегій. Зарубіжний досвід регулювання природокористування. Україна в планетарній системі природоохоронної діяльності.

Теми практичних занять

Тема 1. Природокористування. Принципи та види природокористування

З'ясувати мету, об'єкт, предмет, завдання, а також структуру дисципліни, визначити принципи раціонального природокористування та охорони довкілля.

Тема 2. Економічна оцінка земельних ресурсів та родовищ корисних копалин.

Опрацювання методів і видів економічної оцінки природних ресурсів, вивчення студентами методики економічної оцінки земельних ресурсів та родовищ корисних копалин.

Тема 3. Економічна оцінка водних та лісових ресурсів

Практичне ознайомлення студентів із методиками економічної оцінки водних та лісових ресурсів, розгляд напрямків використання даної оцінки для удосконалення господарського механізму; розглянути систему управління природокористуванням і охороною довкілля.

Тема 4. Управління природокористуванням і охороною довкілля.

Розглянути систему управління природокористуванням і охороною довкілля; визначити структуру, права і повноваження органів управління, роль і значення громадських формувань.

Тема 5. Оцінка збитків від забруднення та інших дій на довкілля.

Ознайомлення студентів із поняттями соціальні і економічні збитки, а також методикою їх оцінки, із поняттям видатки на попередження збитків, методами компенсації даних видатків.

Тема 6. Оцінка економічної і соціальної ефективності раціонального природокористування і охорони довкілля.

З'ясувати зв'язок оцінки ефективності природоохоронних заходів із загальними економічними принципами оцінки ефективності, навчити студентів практично застосовувати методику оцінки ефективності природоохоронних заходів, розглянути проведення еколого-економічної оцінки проектних рішень.

Тема 7. Еколого-економічна безпека господарських систем

Ознайомлення студентів із еколого-економічною безпекою господарських систем у контексті сталого розвитку, розгляд поняття еколого-економічний ризик і методи його оцінювання.

Тема 8. Економічні механізми регулювання природокористування.

Навчити студентів застосовувати на практиці економічні механізми регулювання природокористування: платежі за використання земельних, водних, лісових ресурсів і надр, їх зміст і види.

Тема 9. Економіко-правові важелі боротьби з забрудненням та іншими порушеннями довкілля.

Навчити студентів застосовувати на практиці економіко-правові важелі боротьби із забрудненнями та іншими порушеннями природного середовища: плата за забруднення і методики її розрахунку, юридична відповідальність за порушення природоохоронного законодавства і її види. Ознайомитися із системою спеціальних екологічних фондів і створенням ринку екологічних послуг.

Тема 10. Екологічний менеджмент і маркетинг.

Ознайомити студентів з основними теоретичними і практичними аспектами екологічного менеджменту і маркетингу, розглянути їх поняття, цілі, завдання, принципи, елементи та інструменти.

Тема 11. Екологічний облік, аудит і страхування на підприємстві. Екологізація економіки.

Ознайомити студентів із системою екологічного обліку на підприємстві та вимогами до неї, розглянути сфери, види та фінансові механізми проведення екологічного аудиту, проаналізувати світовий досвід екологічного страхування та його особливості, визначити можливості проведення екологічного страхування в Україні.

Тема 12. Сталій розвиток та принципи його реалізації. Міжнародне співробітництво в галузі охорони довкілля.

Сформувати у студентів уявлення щодо сталого розвитку, розглянути підходи до розуміння поняття сталого розвитку, опрацювати напрями та інструментарій розв'язання проблем сталого розвитку, визначити показники та індикатори сталого розвитку; зробити аналіз найуспішніших досягнень у вирішенні природозахисних проблем в країнах світу, визначити головні напрями міжнародної діяльності в галузі збереження біосфери і цивілізації.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Дисципліна передбачає виконання реферату, також передбачає самостійне вивчення окремих тем курсу з наступним їх аналізом з метою навчання самостійно мислити, практично аналізувати та використовувати опанований матеріал. Практичні методи навчання спрямовані на досягнення завершального етапу процесу пізнання. Вони сприяють формуванню умінь і навичок, логічному завершенню ланки пізнавального.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Караїм О.А. Економіка природокористування: конспект лекцій/ Ольга Анатоліївна Караїм. - Луцьк: Вежа-Друк, 2018. -124с.

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16093/1/ekonom_pryrkl.pdf

2.Економіка природокористування: навчально-методичний посібник для студентів ЗДІА спеціальності 183 «Технології захисту середовища» всіх форм навчання/ Укл.: Н.В. Беренда, О.О. Троїцька, Є.А. Манідіна. Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2017. -200 с.

<http://surl.li/pskiw>

3.Економіка природокористування: практикум / В.В. Шаравара, О.І. Любинський, Д.В. Гулевець.- Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2019. – 84 с.

4.Пономаренко Є. Г. Економіка природокористування та природоохоронної діяльності : конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 183 – Технології захисту навколишнього середовища / Є. Г. Пономаренко, О. С. Ломакіна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. – 58 с.<http://surl.li/psjxw>

5.Шаравара В.В., Любинський О.І Економіка природокористування: навчальний посібник. – Кам'янець- Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. – 252 с.

6 .Василенко О. М. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни «Економіка природокористування» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 10 Природничі науки за освітньо-професійною програмою «Екологія»/: О. М. Василенко – Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. – 27с.

<http://surl.li/psjwv>

Додаткова література

1.Kasych A., Suler P., Rowland Z. (2020). Corporate Environmental Responsibility Through the Prism of Strategic Management. Sustainability. Vol. 12 (22). URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/22/9589>.

2. Khmurova V., Mykolaichuk I., Kandahura K., Sylkina Yu., Sychova N. (2021). Strategy for the Development of Public-Private Partnership in the Context of Global Changes Scientific Horizons, 24(8), 108–116.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються за результатами поточного оцінювання. Залік : практичні заняття – 30 %; реферат – 40 %; контрольна робота – 30 %.

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

31.08.2023р.

Завідувач кафедри
Петро ПЕРЕВА

31.08.2023 р.

Гарант ОП
Олеся ФІЛЕНКО